

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр професійної та післядипломної освіти
Кафедра управління імені Олега Балацького

Шифр _____

Наказ ректора про
затвердження теми

„До захисту допускається”
завідувачка кафедри
_____ Г.О.Швіндіна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему

«Соціально-економічний розвиток об'єднаних територіальних громад в умовах адміністративно-територіальної реформи (на прикладі Гадяцької ОТГ)»

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»,
освітньо-професійна програма «Державна служба»

Студента гр. ДСмз-91с _____ Стеценко Ю.В.

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ **Стеценко Ю.В.**

Науковий керівник: _____ *к.е.н. Таранюк К.В.*

Суми 2020 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 Центр професійної та післядипломної освіти
 Кафедра управління імені Олега Балацького

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

„_____” _____ 20____ р.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
 за спеціальністю
281 Публічне управління та адміністрування,
освітньо-професійна програма «Державна служба»
 студенту групи *ДСмз-91с*
Стеценко Юлії Володимирівни

1. Тема роботи **«Соціально-економічний розвиток об'єднаних територіальних громад в умовах адміністративно-територіальної реформи (на прикладі Гадяцької ОТГ)»**

затверджена наказом по СумДУ № _____ від „_____” _____ 20____ р.

2. Термін подання студентом закінченої роботи _____

3. Мета кваліфікаційної роботи: дослідження соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад

4. Об'єкт дослідження процес реалізації адміністративно- територіальної реформи

5. Предмет дослідження: сукупність суспільних відносин створення спроможних ОТГ

6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах Законів України, Постанов Кабінету Міністрів України, щорічної статистичної звітності організації, податкової звітності організації,

7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

№ пор.	Назва розділу	Термін подання
I	Теоретичне забезпечення соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад	
II	Організаційно-нормативне забезпечення соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних	

	громад.	
III	Прикладні аспекти соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад.	

Зміст завдань для виконання поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра:

У розділі 1 студент має дослідити теоретичне основи із забезпечення соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад

У розділі 2 студент має провести аналіз організаційно-нормативного забезпечення соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад

У розділі 3 студент має запропонувати аспекти соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад

8. Консультації щодо виконання роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1			
2			
3			

9. Дата видачі завдання _____

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Таранюк К.В

Завдання до виконання одержав

(підпис)

Стеценко Ю.В.

РЕФЕРАТ

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра становить 50 с., зокрема, 3 таблиць, 4 рисунків, 35 найменувань використаних джерел.

Метою роботи є наукове обґрунтування теоретичних засад, розробка методичних підходів та практичних рекомендацій щодо дослідження соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ) в умовах адміністративно-територіальної реформи.

Для досягнення мети дослідження було поставлено і виконано такі *основні завдання*: дослідити та узагальнити теоретичне підґрунтя соціально-економічного розвитку ОТГ; визначити особливості реалізації адміністративно-територіальної реформи в Україні; провести оцінку спроможності створених територіальних громад; на прикладі Гадяцької ОТГ, виявити позитивні риси та недоліки реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, на прикладі Гадяцької ОТГ, її нормативне забезпечення; проаналізувати соціально-економічний розвиток Гадяцької ОТГ та визначити додаткові шляхи підвищення рівня її соціально-економічного розвитку.

Предметом дослідження є сукупність суспільних відносин щодо створення спроможних об'єднаних територіальних громад.

Об'єктом дослідження є процес реалізації адміністративно-територіальної реформи як передумови посилення спроможності новостворених територіальних громад.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи логістичного аналізу. У роботі було використано ретроспективний аналіз, структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

В роботі досліджено теоретичне забезпечення формування об'єднаних територіальних громад.

Наукова новизна. Запропоновано шляхи підвищення рівня розвитку ОТГ .

Ключові слова: об'єднана територіальна громада , суспільство, розвиток, показник, ефективність.

ЗМІСТ

С.

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	9
1.1 Проблемні аспекти функціонування об'єднаних територіальних громад.	9
1.2. Теоретичні положення реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні	14
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.	22
2.1 Аналіз процесу об'єднання територіальних громад.	22
2.2 Нормативне забезпечення формування спроможних територіальних громад	44
РОЗДІЛ 3 ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.	48
3.1 Оцінка соціально-економічного розвитку Гадяцької ОТГ	48
3.2 Основні маркери підвищення рівня розвитку соціально-економічного Гадяцької ОТГ	51
	56
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТОК А	53
ДОДАТОК Б	64

ВСТУП

Згідно положень "Стратегії сталого розвитку Україна-2020", метою політики децентралізації є переорієнтація моделі централізованого управління державою, на забезпечення спроможності місцевої автономії та створення ефективної системи влади територіальної організації в Україні. Загального існування території та фінансового самозабезпечення [21].

Сьогодні особливістю впровадження децентралізації в Україні є, реформування інститутів місцевого самоврядування, адміністративних регіональних організацій та національної регіональної політики. Слід зазначити, що адміністративно-територіальна реформа відіграє життєво важливу роль у посиленні децентралізації України, оскільки ця реформа має на меті створення економічно життєздатних громад, які не лише задовольняють мінімальні соціальні потреби населення, а й можуть забезпечити всебічний і систематичний розвиток. Місцева влада забезпечує своєчасний вплив владних повноважень, сприяє балансу між національними інтересами та інтересами територіальної громади та сприяє фінансовій незалежності у підприємницькій діяльності.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є сучасна теорія економіки, методи наукового пізнання та методи фінансового аналізу. Використовуються в процесі дослідження: теоретичний зведений метод, метод порівняння, комплексний метод, метод абстрактної логіки, метод статистичного та економічного аналізу, метод порівняння, метод аналізу коефіцієнтів.

Інформаційною базою проведення досліджень слугували: законодавчі акти й нормативні документи, аналітичні огляди, статистичні звіти міністерств і відомств України, офіційні дані Офісів реформ з підтримки реалізації децентралізації, монографічні дослідження та наукові публікації.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1 Проблемні аспекти функціонування об'єднаних територіальних громад.

Формування громад на Українській території є динамічним процесом, і у 2017 році були зроблені значні кроки з вдосконалення законодавчої та нормативної бази для створення та розвитку ОТГ. Водночас у стратегії та бізнесі є ще багато невирішених питань, що створюють ризики для успішного впровадження подальших реформ. Зокрема, ми помітили такі проблеми:

1) розробка довгострокового плану формування територій громад України ще не завершена. Постійно вносяться Для ОТГ зміни та доповнення для громад, які пройшли уніфіковані процедури та сподіваються провести перші місцеві вибори та отримати додаткові фінансові ресурси та права управління.

Наприклад, за чотири місяці 2017 року Кабінет Міністрів України прийняв кілька розпоряджень, затвердивши роз'яснення щодо перспективного плану формування територій громад: 1 лютого 2017 року - Донецька та Чернігівська, Житомирська області; 10 березня 2017 р. - Рівненська, Хмельницька та Харківська області; від 19 квітня 2017 р. – до впровадження Запорізької, Полтавської, Київської та Сумської областей.

Ініціативні групи, які долучались до формування більшості ОТГ не брали до уваги вимог методології її формування. Деякі ОТГ були створені для отримання більшої потужності та ресурсів, але оскільки вони не мають відповідної інфраструктури та ресурсів, вони не зможуть забезпечити своїх мешканців відповідною якістю послуг, активізувати економічні процеси та не можуть забезпечити сталий розвиток майбутніх громад. Подальше поширення вище наведеної практики стане значної загрозою суті реформи, оскільки

територіальні громади з невеликим масштабом та недостатньо розвиненою інфраструктурою є невеликими територіальними громадами, з недостатніми людськими ресурсами.

2) Актуальним є стабільність надання національної фінансової підтримки добровільним об'єднанням територій та громад, даний аспект потребує термінового вирішення.

У 2016 р. Субвенції з державного бюджету до місцевих бюджетів у 2016 році була використані для будівництва інфраструктури ОТГ. Сума становила 1 млрд. українських гривень, бюджет був призначений для користування і розподілу між 159 ОТГ (відповідно до площі громади на території та сільській місцевості). Пропорційний розподіл населення, ваги двох факторів однакові). За даними 2017 року обсяг субсидій, які були призначені на формування інфраструктури ОТГ, становив 1,5 мільярда українських гривень, тоді як кошти із загального фонду державного бюджету становили лише 500 мільйонів українських гривень, а решта 1 мільярд українських гривень - від Спеціального фонду. Ці кошти спрямовувались для розподілу між 366 ОТГ, це значить, що кожна громада отримала менше коштів, ніж 2016 році. Отже доцільно відстежувати пропорційність збільшення субсидій на розвиток інфраструктури, оскільки швидке збільшення кількості ОТГ буде зменшувати мотивацію до єдності громади та їх можливості для соціально-економічного розвитку, тим самим погіршуючи очікування щодо реформ.

Процес створення ОТГ також не має відчутної підтримки, в деяких місцях проти цього виступають місцеві адміністрації, місцеві ради та місцеві еліти.

Представники новостворених ОТГ та експерти неодноразово заявляли про існування даної проблеми, а нещодавно про це стали зазначати представники центрального органу виконавчої влади. Місцеві адміністрації та органи місцевого самоврядування виступають проти створення ОТГ, бо бояться втратити роботу або владу. У той же час місцеві еліти не хочуть

втрачати свій вплив на сільські та районні ради, оскільки створення ОТГ супроводжується реформуванням державних установ та зміною пріоритетів управління в інтересах громади.

У Київській області ситуація з єднанням громади є особливо серйозною, там реформи не відбувається. Експерти Регіонального офісу реформ Київського РВ АМУ пан В.Удовиченко зазначив на існування факторів, що заважають об'єднанню громад Київської області: величезний негативний вплив політичних еліт на державному та регіональному рівнях, опір районної адміністрації та районної ради, запобігання будь-яким змінам сільськими головами, також є незадовільною робота обласної державної адміністрації. Через часту заміну регіональних та національних адміністративних керівників, брак впливу місцевих еліт, які можуть провести реформу[28,1].

П. Жебровський [1] наводив приклад, про втручання місцевих бізнес-еліт а саме ДТЕК у створення єдиної громади в регіоні, особливо у створенні Добропільської громади, щодо врегулювання питання найкращого розподілу влади між органами місцевого самоврядування та виконавчими органами, особливо розподілу функцій та повноважень між місцевою радою ОТГ та обласними адміністративними управліннями та районними радами регіонів.

Процес створення ОТГ здійснювався за офіційною позицією про те, що не існує офіційної реформи моделі адміністративної регіональної організації на всіх рівнях, що призвело до посилення конфліктів між новоствореним адміністративним управлінням ОТГ та адміністративними регіонами. За даними Міністерства регіонального розвитку України, в Україні вже є 5 ОТГ, території яких повністю перекриваються з територіями відповідних адміністративних областей: Народицька (Житомирська область), Старосинявська, Летичів (Хмельницька область), Сновська (Чернігівська область) і Апостоловська (Дніпропетровська область). Є також райони, території яких повністю або майже повністю охоплені декількома створеними ОТГ [31]. У цих районах районні ради та уряди районів та штатів

продовжують функціонувати та утримувати своїх працівників, хоча закон вимагає передавати більшість своїх повноважень ОТГ. В результаті виникають проблеми з розподілом влади та ефективністю організації влади в цих сферах, і їх потрібно стандартизувати. Необхідно чітко визначити повноваження районних та штатних урядів та районних рад щодо перегляду їх кількості та відповідних витрат на утримання персоналу. [2].

Аналіз стану Сновської ОТГ [3] (її територія повністю перекривається з територією Сновського району Чернігівської області) засвідчує дані про те, що районна рада, яка складається з 26 представників, також відповідає за бюджет і землю, бере участь у заходах та прийнятті рішень з соціальних питань. Уряд штату передав більшу частину повноважень Раді ОТГ, функції, зарезервовані РДА - Міністерством праці та соціального захисту населення, та оцінку земель за межами населеного пункту. Водночас кількість працівників РДА не зменшилась (80 осіб по факту 2015 року та 135 осіб станом на 2020 рік). У 2019 році заплановані видатки з державного бюджету на утримання державного та державного апарату та структурних підрозділів досягли майже 15,4 млн. гривень.

2) Місцеве самоврядування Об'єднаної території в переважній більшості не має належного штату, а посадові особи місцевого самоврядування не мають кваліфікації для виконання нових функцій. Даний аспект створює умови неефективного використання фінансових ресурсів ОТГ, які автоматично стають не здатними отримувати державні субсидії для сприяння розвитку громад. Інститути місцевого самоврядування сільських ОТГ, як правило, не в змозі підготувати якісні інвестиційні проекти для отримання національної підтримки та фондів міжнародної допомоги, а також не готові виконувати стратегічне планування та плани розвитку громади. Ми вважаємо, що вирішенням цієї проблеми є професіоналізація служб місцевого самоврядування, запровадження ефективних навчальних програм для працівників місцевого самоврядування та надання необхідної консультації та методичної допомоги адміністративному департаменту.

3) Також набуває актуальності питання розробки механізмів контролю законності прийняття рішень органами місцевого самоврядування та якості адміністративних та соціальних послуг.

У разі децентралізації та передачі ресурсів органам місцевого самоврядування існує високий ризик корупції при використанні бюджетних коштів, тому актуальним є запровадження механізму контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування з боку державних органів та громадськості. Особливо важливою з точки зору бюджетної децентралізації є необхідність належного контролю роботи органів влади на всіх рівнях у плануванні та виконанні бюджетів, управлінні та використанні фінансових ресурсів. Шлях вирішення цієї проблеми на сучасному етапі полягає: у забезпеченні ефективного попереднього та поточного державного фінансового контролю за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо управління та використання бюджетних ресурсів; введенні максимальної прозорості діяльності органів місцевого самоврядування та контролі діяльності з боку громадськості [3].

1.2. Теоретичні положення реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні

Беручи до уваги досвід економічно розвинених країн, а також відповідно до вимог міжнародних законів і норм, таких як "Європейська хартія місцевої автономії" [4] та "Всесвітня декларація місцевої автономії" [5], адміністративна регіональна одиниця може бути високо самодостатньою та ефективною. Ці юридичні дії можна розглядати як основу для децентралізації, оскільки, беручи до уваги законодавчі положення національного законодавства, це може забезпечити досягнення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування відповідного рівня, тим самим забезпечити фінансовий потенціал, створення соціальної інфраструктури, при врахуванні географічного розташування та кількості населення.

Міністром регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства паном Г. Зубковим була запроваджена "Концепція реформи місцевого самоврядування" узгоджена із Законодавчим планом, який сформульований урядом і парламентом, узгоджений із "Стратегією на 2020 рік" [6]. Особливістю цих нормативних актів є те, що вони сформульовані на основі положень Європейської хартії місцевої автономії [4]. Однак слід зазначити, що питання встановлення децентралізованої моделі державного управління для України не є новим питанням, оскільки з 1991 року на законодавчому рівні створені передумови для розвитку децентралізації та запроваджено так зване федеральне управління бюджетом.

Стаття 132 "Конституції України" робить децентралізацію одним із принципів державної влади [7]. Крім того, конституція передбачає право на існування органів місцевого самоврядування, розмежування та незалежність державного бюджету та місцевих бюджетів, а також положення, що визначають фінансову та матеріальну основу органів місцевого самоврядування. Існують також деякі нормативні акти [8; 9; 10; 11], які

визначають умови функціонування українських установ місцевого самоврядування, принцип незалежності місцевого бюджету, визначають доходи місцевого бюджету, диференціальні видатки між різними рівнями бюджетної системи та визначають міжбюджетну систему відносин.

Однак імплементація цих законодавчих актів не може забезпечити встановлення справжньої моделі децентралізації в Україні, тому країна стикається з численними проблемами в системі держави та місцевого самоврядування, а саме:

- висока роздробленість територіальних громад та зменшення кількості сільського населення країни. В результаті з 1991 р. Сільське населення зменшилось на 2,5 млн. осіб, а кількість сільських поселень зменшилась на 348 одиниць. Водночас кількість сільських комітетів зросла на 1067. В Україні сформовано понад 12 000 територіальних громад. [12];

- система адміністративно-регіональної організації в країні хаотична, а рівень розвитку інститутів місцевого самоврядування низький. Серед причин: відсутність єдиної класифікації адміністративно-регіональних одиниць; або наявність адміністративно регіональних одиниць, які не передбачені Конституцією України; Правові обмеження та відсутність єдиної системи реєстрації міських, сільських та жилих районів; відсутність чітко визначених стандартів формування міських територій на законодавчому рівні; у межах фінансово-економічного потенціалу адміністративних одиниць на тому ж рівні також є вагомим аспектом дисбалансу;

- занижений рівень фінансової спроможності місцевого самоврядування. Доцільно зазначити, що органи місцевого самоврядування сільських громад фактично не мають фінансових ресурсів для здійснення влади за чинним законодавством. За даними Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, лише 5% громад сільських територій можуть бути самодостатніми та забезпечувати соціально-економічний розвиток підпорядкованих їм територій [13]. Крім того, субсидії 5419 місцевих бюджетів перевищили 70%, а утримання 483 місцевих громад становило 90%,

і це на балансі національного бюджету. [12].

– Місцеві органи оголошують принцип субсидіарності у формуванні доходів та видатків місцевих бюджетів, а також відсутність чіткої децентралізації між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністративними органами. Тому, з огляду на численні зміни бюджетного та податкового законодавства, що зміцнюють фінансову базу місцевих бюджетів за останні роки, можливість місцевої влади коригувати місцеві податки та збори та забезпечувати або зменшувати місцеві податкові пільги все ще дуже обмежена. Крім того, згідно з "Законом про українську місцеву автономію" [10], "Законом України про місцеві органи самоврядування" [14] та "Законом України про бюджет" [15], існує більше 70 типів видаткових повноважень між органами місцевого самоврядування та органами місцевого самоврядування, які носять дублюючий характер;

– Високий знос або відсутність державної інфраструктури та низька кваліфікація посадових осіб місцевого самоврядування. Особливо у більш ніж половині громад сільських територій місцеве самоврядування представлене лише головою та секретарем, тому жителі навряд чи отримують якісь послуги від місцевого самоврядування. Крім того, в переважній більшості сільських комітетів немає жодного комунального підприємства, яке могло б прибирати сніг чи ремонтувати сніг, вивозити сміття тощо. Тому всі адміністративні послуги зосереджені на районному рівні [16];

– Існують проблеми невирішених правових питань щодо права власності та розпорядження територіальними громадами на земельні ділянки, крім населених пунктів, та передачі цих земель із державної власності громадам.

Всі ці проблеми виникли не відразу, але насамперед були результатом принципів формування та функціонування радянської місцевої автономної влади та територіальної організації, що неможливо в сучасній Україні [6]. Територіальна організація країни не повністю відповідає умовам децентралізації. Врешті-решт, завдяки впровадженню політики

децентралізації, система управління змінилася з монопольно-ієрархічної на систему на рівні партнерства, а ключова частина влади та фінансових ресурсів була передана від державних установ місцевим органам управління [10] що призвело до складної існуючої ситуації.

Тому для вирішення вищезазначених проблем уряд України запропонував перспективну модель реформування системи місцевого самоврядування, яка передбачає реалізацію трирівневого адміністративного поділу місцевого самоврядування, його повноваження та відповідальність. (табл. 1).

Отже, для вирішення наміченого рамкового документа, в рамковому документі реалізована перспективна модель реформування системи державної влади в Україні - це концепція реформування місцевого самоврядування та територіальних організацій в Україні, метою якої є визначення ефективного місцевого самоврядування та територіальних організацій. Основним напрямком якої є механізму створення та підтримки, задовільного життєвого середовища для громадян, а також надавання людям якісних та зручних державних послуг, створення прямої демократичної системи для задоволення інтересів громадян у всіх сферах життя на відповідній території та координувати інтереси країни та території [21].

Таблиця 1.1

Модель реформованої системи органів публічної влади на місцевому рівні [10]

Рівні місцевої влади	Органи влади		Основні сфери відповідальності місцевих органів влади
Регіон (27 регіонів: АРК, 24 області, м. Київ, м. Севастополь)	Обласне державне представництво	Обласна рада	планування регіонального розвитку; утримання об'єктів спільної власності територіальних громад регіону; транспортна інфраструктура регіонального значення; спеціалізована охорона здоров'я (третинний рівень); спеціальна середня освіта; розвиток культури, туризму та спорту.
	Територіальні органи центральних органів виконавчої влади	Виконавчий комітет обласної ради	
Район (≈ 120 – 150 районів)	Районне державне представництво	Районна рада	утримання об'єктів спільної власності територіальних громад району; транспортна інфраструктура районного значення; вторинна медична допомога; виховання та навчання дітей у школах-інтернатах загального профілю.
	Територіальні органи центральних органів виконавчої влади	Виконавчий комітет районної ради	
Громада (≈ 1500 – 1800 громад)	Голова громади	Виконавчий комітет ради громади	місцевий економічний розвиток; утримання та розвиток місцевої інфраструктури; планування розвитку території громади; питання забудови території; благоустрій територій; соціальна допомога; культура та фізична культура; швидка медична допомога, первинна охорона здоров'я; середня, дошкільна та позашкільна освіта; муніципальна міліція; пасажирські перевезення на території громади; житлово-комунальні послуги, утримання об'єктів комунальної власності.
	Рада громади		
	Голови сільських громад (старости)		
	<i>Державні представництва</i>		координація діяльності територіальних органів виконавчої влади; контроль за наданням адміністративних, соціальних та інших послуг громадянам та юридичним особам; нагляд за законністю діяльності органів місцевого самоврядування; координація діяльності усіх органів влади в умовах надзвичайного стану.

Незважаючи на те, що "Концепція" задала імпульс для реалізації політики децентралізації та реформування системи державної влади на

місцевому рівні, хоча певна затримка була реалізована цим планом, вона встановила кінцевий термін та запровадила деякі положення щодо реалізації цієї реформи. Ці норми не відображені в законодавчому кодексі поведінки і досі не застосовуються.

– Отже, першим кроком для забезпечення окреслених у концепції завдань є прийняття законів у 2014 році, а норми цих законів створюють умови для посилення фінансової децентралізації країни. Крім того, український закон "Зміни до українського бюджетного закону про реформу міжурядових відносин" [15] вперше визначає фінансові умови для функціонування нової адміністративно-територіальної одиниці на законодавчому рівні.

– Другий етап імплементації положень "Концепції" полягає у прийнятті нормативних актів між 2015 і 2017 роками. Ці положення забезпечують здійснення адміністративних регіональних реформ, які не були завершені після встановленого терміну. Тобто визначаються умови та методи територіальної громади, а також певні характеристики функціонування новоствореної адміністративно-територіальної одиниці. Ми вважаємо, що реформи в такому порядку є дещо нелогічними і, як показав час, певною мірою недійсними.

Україна прийняла "Поправку до українського бюджетного закону про реформу міжбюджетних відносин" [16], яка створила фінансові стимули для єдиної територіальної громади. Отже, бюджету Союзної території надаються ті самі повноваження щодо доходів і витрат, що і містам обласного значення, і він також має право встановлювати прямі бюджетні відносини з національним бюджетом. Однак місцеві бюджети міст, сільських районів та населених пунктів, що мають важливе регіональне значення, були позбавлені найважливішого джерела доходу, що формує фінансові ресурси, і більша частина їх споживчої сили зосереджена на регіональному та регіональному рівнях. Слід зазначити, що відповідно до українського законодавства «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [17] та Методики формування

спроможних територіальних громад [10] процес возз'єднання є досить тривалим, і всі фінансові дії на об'єднаній території можуть бути впроваджені лише в наступному бюджетному періоді після процедури добровільного об'єднання. Тому за час впровадження реформи рівень централізації значно покращився.

На думку Ганущака Ю.І. слушним є те, що «децентралізація» має три складові. Перший - це визначення просторової основи адміністративних регіональних одиниць. Другий - передача їм влади. Третій - постачання ресурсів. Як завжди, в Україні, все робиться навпаки - вони поставили третій пункт і пропустили перші два пункти [18].

Крім того, слід зазначити, що дотепер ні Конституція, ні Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» жодним чином не модифіковані, до систематичної трансформації, що відбувається в рамках оптимізації просторової основи функцій установ місцевого самоврядування. Як результат, це уповільнило здійснення реформи національного адміністративного регіону та негативно позначилося на фінансовій спроможності територіальних громад, що вважалося ключовим напрямком реформи децентралізації. Крім того, законодавчі зміни під час впровадження реформи адміністративної території впливають лише на базовий рівень місцевої автономії, який лише частково відповідає умовам, викладеним у перспективній моделі реформування системи державного сектору місцевого самоврядування, а тому вимагає комплексного методу реалізації.. Тому на сучасному етапі реалізації політики децентралізації ключовим напрямком реформи визначено реформу адміністративного регіону, суть якої полягає у вдосконаленні державної влади, системи та функціональної структури органів місцевого самоврядування, оптимізації структури та діяльності уряду та розмежуванні меж. Функції адміністративного управління повинні використовуватися для координації та нагляду з суб'єктами господарювання, переважно з використанням економічного важеля чи соціальних норм для забезпечення розумної адміністративної системи [13, с. 13].

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.

2.1 Аналіз процесу об'єднання територіальних громад.

Фактичне впровадження процесу возз'єднання територіальної громади розпочалось у середині 2015 року, по факту, ми можемо проаналізувати результати двох років роботи. У 2015 році було створено 159 ОТГ, які об'єднували 793 територіальні громади. 25 жовтня 2015 року в цих громадах було обрано нові органи місцевого самоврядування, які з 1 січня 2016 року звернулись до безпосереднього розрахунку своїх бюджетів з Міністерством фінансів. Результати 2016 року показали позитивне значення їх розвитку. Ці громади отримали розширені повноваження та додаткові ресурси, щоб дозволити їм реалізовувати проекти розвитку інфраструктури: ремонтувати і навіть будувати школи, садочки, водопроводи, дороги, системи вуличного освітлення, купувати комунальні послуги, створювати комунальні послуги, дбати про благоустрій території тощо. (рис 2.1).

Рисунок 2.1 Кількість об'єднаних територіальних громад.

У 2016 році утворення ОТГ досягло значного прогресу - її кількість зросла у 2,3 рази. Тож станом на початок 2017 року в Україні діяло 366 ОТГ, які об'єднали 1740 місцевих рад та провели тут перші місцеві вибори. У 2017 році ці громади почали встановлювати прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом України. У 2016 році розпочався процес вибору старійшин у селах та селищах громади

У 2017 році після прийняття низки законів щодо вирішення проблем асоціації створення ОТГ отримало новий поштовх. 30 квітня 2017 року відбулися перші місцеві вибори в ще 47 ОТГ. Тому станом на кінець травня 2017 року в Україні було створено 413 ОТГ, які об'єднували 5258 населених пунктів[7], і тут відбулись перші вибори до місцевого самоврядування. В одній громаді - Річківській сільській громаді Сумського району місцеві вибори не проводились. За результатами моніторингу Міністерства регіонального розвитку, станом на 16 червня 2017 року загалом 185 спільних громад перебувають на завершальній стадії формування:

106 ОТГ чекають рішення ЦВК про скликання перших виборів міських голів та представників. Обласний державний уряд готується подати апеляцію до ЦВК на отримання ще 12 ОТГ. 49 ОТГ приймають остаточне рішення щодо об'єднання, а 18 ОТГ чекають регіональних штатів. Висновок уряду [18]. Більшість громад солідарності, які чекали рішення ЦВК, розташовані у Дніпропетровській, Чернігівській, Полтавській, Черкаській, Волинській, Херсонській областях.

Разом з тим, зберігається значна нерівномірність між регіонами у проведенні процесу об'єднання територіальних громад (рис. 2.2).

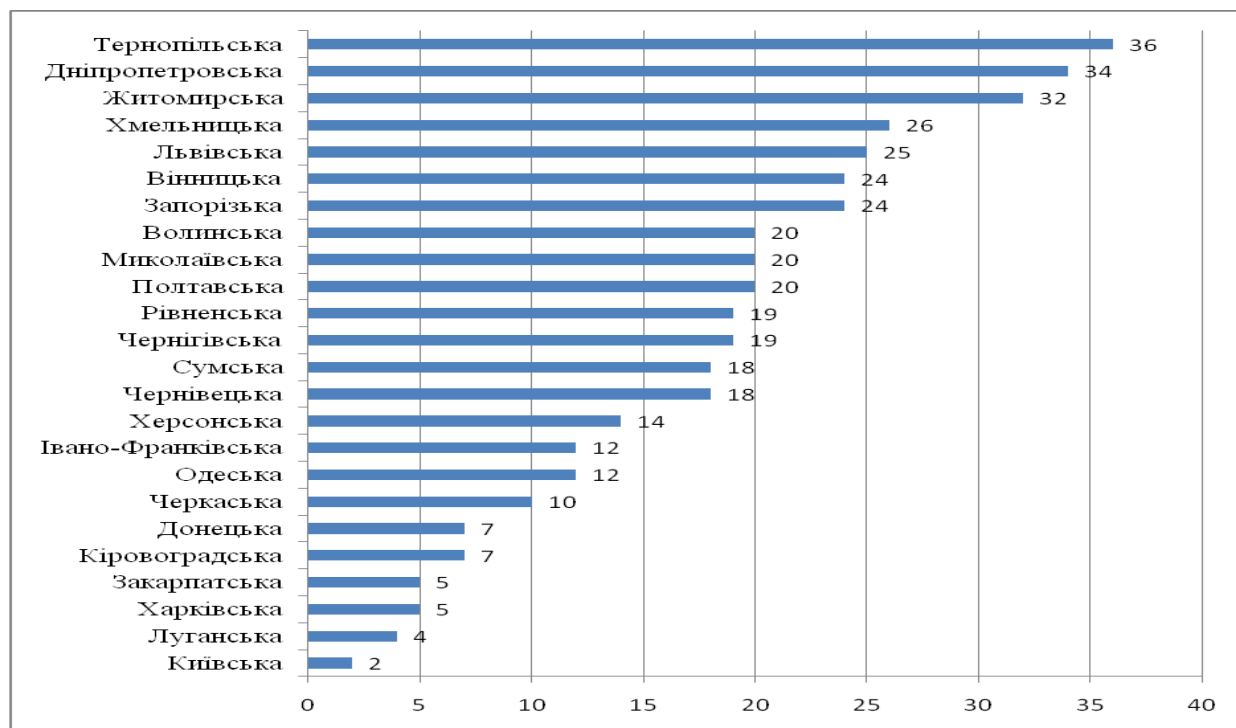

Рисунок 2.2 Кількість створених об'єднаних територіальних громад в регіонах України

У Тернопільській (36 ОТГ), Дніпропетровській (34 ОТГ), Житомирській (32 ОТГ), Хмельницькій (26 ОТГ), Львівській (25 ОТГ), Вінницькій та Запорізькій (24 ОТГ) областях Створено максимальну кількість ОТГ. Загальна частка трьох найкращих із цих регіонів становить чверть (24,6%) усіх ОТГ у країні. У той же час деякі регіони значно відстають у процесі формування ОТГ, включаючи Київську (2 ОТГ), Харківську та Закарпатську (5 ОТГ) областей.

У 2017 році механізм співпраці територіальних громад почав працювати активніше. Якщо станом на 1 квітня 2016 року Реєстр територіальних угод про співробітництво містить дані щодо 35 угод про спільні проекти у 7 штатах, то станом на 10 травня 2017 року реєстр містить дані щодо 82 угод про співпрацю, або 399 Місцева рада є стороною цієї угоди. Серед них 34 угоди про співпрацю (41,5%) були досягнуті в Полтавській

області, 10 угод про співпрацю було досягнуто в Івано-Франківську, 8 угод про співпрацю було досягнуто у Уоррені Касер та Чернігів досягли шести домовленостей про співпрацю. Водночас у 8 областях (Донецькій, Запорізькій, Луганській, Миколаївській, Рівненській, Тернопільській, Херсонській, Чернівецькій областях) не досягнуто домовленості про співпрацю [20].

Між регіонами існують суттєві відмінності в динаміці формування об'єднаної територіальної громади. Основною причиною запровадження механізму співпраці громад є те, що органи місцевого самоврядування та органи місцевого самоврядування в регіоні по-різному ставляться до впровадження реформ децентралізації.

Фактичне впровадження реформи місцевого самоврядування розпочалося в середині 2015 року, а розпочалась реформа адміністративної території, тобто об'єднання територіальних громад для посилення їх можливостей.

Ключовими параметрами для оцінки спільних територіальних можливостей є: кількість ОТГ; їх площа; кількість громад, що зібралися; кількість ОТГ у населенні менше 5000 [21].

Отже, з огляду на те, що існують певні юридичні суперечності при здійсненні цієї реформи, зміна законодавства все ще стає рушійною силою для активізації процесу створення нової системи місцевої автономії. У 2015 році обласний державний уряд сформував план бачення об'єднання територіальних громад (крім Закарпатської та Тернопільської областей). Слід зазначити, що не всі перспективні плани затверджені Кабінетом Міністрів України. Взагалі кажучи, майже 30% довгострокових планів об'єднання територіальних громад не отримали підтримки українського кабінету, але були передані регіональним урядам на доопрацювання. Крім того, ми вважаємо, що процедура затвердження довгострокового єдиного плану територіальної громади суперечить добровільному принципу. Крім того, за даними [22], майже у всіх штатах існують територіальні громади, які не входять до єдиного довгострокового плану, тобто на цих територіях не існує уніфікованих

варіантів. У майбутньому це може уповільнити здійснення адміністративних реформ та може послабити фінансовий потенціал територіальних громад, які ще не пройшли єдині процедури.

Також, значна частина довгострокового плану була сформована без дотримання основних вимог чинної методології, що може бути підтверджено суттєвою різницею між проектом довгострокового плану, затвердженим обласним комітетом та урядом. [23].

Слід зазначити, що зміни до довгострокового плану продовжуються донині, незважаючи на те, що між 2015 і 2017 роками 3264 населені пункти були добровільно об'єднані в 699 громад Об'єднаних територій, що становить чверть від запланованої кількості (рис. 2.1)). Крім того, за цей період кількість жителів ОТГ зростає з 1,4 млн. до 6 млн., тобто 1,4% українського населення є жителями ОТГ.

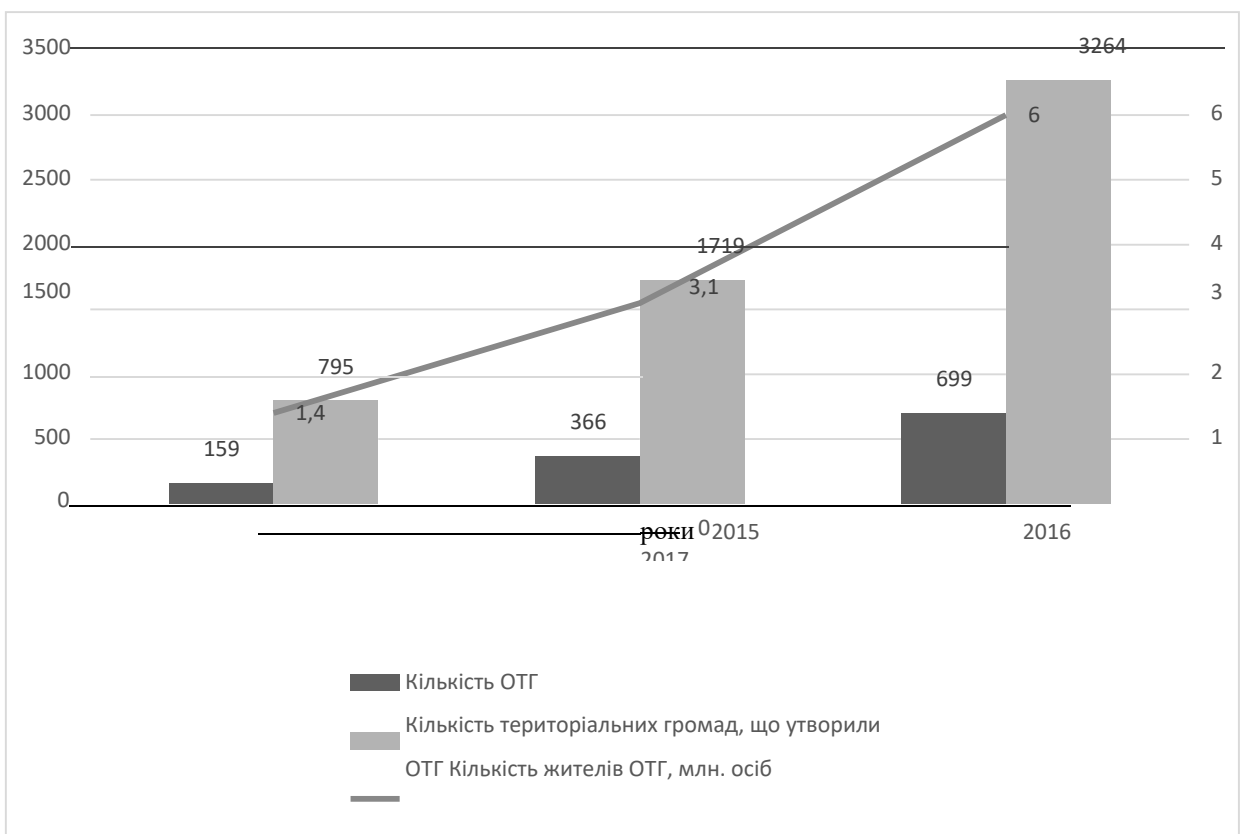

Рисунок 2.3. Динаміка формування ОТГ в Україні [побудовано на основі даних 9]

Тому в Україні спостерігається позитивна тенденція до формування ОТГ. Тому кількість ОТГ у 2017 році зросла майже у чотири рази порівняно з 2015 роком. Водночас у процесі об'єднання територій і громад спостерігаються величезні нерівності між регіонами (табл. 2.1).

Основним напрямком для здійснення адміністративно-територіальної реформи є Дніпропетровська область. На 1 січня 2018 року в цьому регіоні було створено 56 ОТГ, що становить 48,6% громади Об'єднаної території.), Полтавська область -43 ОТГ (31,2%), Тернопільська область -40 ОТГ (39,3), Волинська область -40 ОТГ (41%).

Таблиця 2.1

Кількість створених об'єднаних територіальних громад в розрізі регіонів в період з 2015 – 2017 рр. [9]

Область	Кількість ОТГ затверджені Перспективним планом	Кількість ОТГ				Кількість територіальних громад в області до утворення ОТГ	Кількість територіальних громад, що об'єдналися у 2015-2017 рр.	
	2015 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Всього		кіль-ть	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Вінницька	27	2	19	13	34	707	101	14,3
Волинська	47	5	10	25	40	412	169	41
Дніпропетровська	58	15	19	22	56	348	168	48,3
Донецька	35	3	3	3	9	386	84	21,8
Житомирська	29	9	23	13	45	631	348	55,2
Закарпатська	0	2	1	3	6	337	19	5,6
Запорізька	46	6	10	20	36	299	149	49,8
Івано-Франківська	50	3	9	12	24	516	108	20,9
Київська	28	1	1	7	9	659	66	10
Кіровоградська	18	2	3	8	13	415	45	10,8
Луганська	22	2	1	5	9	332	61	18,4
Львівська	76	15	7	13	35	771	137	19,3
Миколаївська	28	1	18	9	28	313	105	33,5
Одеська	16	8	3	14	25	490	110	22,4
Полтавська	30	12	6	21	43	503	157	31,2
Рівненська	30	5	13	7	25	365	95	26
Сумська	48	1	14	14	29	419	135	32,2
Тернопільська	0	26	10	4	40	615	242	39,3
Харківська	53	-	4	8	12	458	57	12,4
Херсонська	40	1	11	14	26	298	95	31,9
Хмельницька	25	22	4	13	39	605	322	53,2
Черкаська	42	3	3	20	26	556	97	17,4
Чернівецька	14	10	6	10	26	271	97	35,8
Чернігівська	42	5	11	21	37	569	297	52,2

У свою чергу, до зовнішніх регіонів належить Закарпатська область, яка утворила 6 ОТГ між 2015 і 2017 роками, що становить 5,6% від загальної кількості громад солідарності, Донецька, Київська та Луганська області, сьогодні ОТГ Всього їх 9, що становить 21,8%, 10,6% та 18,4% відповідно Об'єднаної території.

Крім того, з 1 січня 2018 року було переглянуто майже 15% перспективних планів формування об'єднаної територіальної громади.

За оцінками експертів [24], 10 лютого 2018 року в Об'єднаній території було створено 11 громад шляхом проведення місцевих виборів, 11 громад чекали рішення Центральної виборчої комісії про вибори, а 90 громад об'єднували, а саме: У 9 об'єднаних територіальних громадах уряди штатів кожної держави звернулися до Центральної виборчої комісії; 50 об'єднаних територіальних громад прийняли остаточне рішення про єдність; 30 громад чекають на висновок облдержадміністрації.

Що стосується об'єднання регіональних громад у межах області, то станом на 1 січня 2018 року в 15 регіонах 100% регіональних громад у 195 регіонах пройшли процедуру добровільного об'єднання, а в 111 регіонах - від 50% до 99% регіональних громад були об'єднані та 49% громад об'єднано, але в 146 регіонах не було утворено ОТГ (Додаток А).

Наступний показник, який децентралізовані експерти включають в характеристику спроможності об'єднаної територіальної громади, визначається площею ОТГ. Тому, характеризуючи цей показник, слід зазначити, що обсяг площі ОТГ знаходиться між областями (табл.2.2). Провідними регіонами є Житомирська область, на яку ОТГ припадає 56,4% від загальної площі області, Запорізька-54,9%, Дніпропетровська-49,1%, Уоррен-45,2%, Тернопільська Площа м'яча -39,2 %% відповідно. Слід зазначити, що Дніпропетровська, Житомирська та Запорізька області є одними з найбільших регіонів України.

Крім того, в Україні вже є 5 ОТГ, територія яких повністю співпадає з територією відповідних адміністративних районів: Народицька (Житомирська

область), Старосинявська, Летичівська (Хмельницька область), Сновська(Чернігівська область) та Апостолівська (Дніпропетровська область).

Таблиця 2.2

Аналіз рівня охоплення ОТГ площі областей в період з 2015 – 2017 рр. [24]

Область	Площа області, кв.км.	Площа ОТГ	
		кв.км.	%
1	2	3	4
Вінницька	26513	3896	14,7
Волинська	20144	9095	45,2
Дніпропетровська	31914	15669	49,1
Донецька	26517	5293	20
Житомирська	29832	16811	56,4
Закарпатська	12777	616	4,8
Запорізька	27180	14922	54,9
Івано-Франківська	13900	2342	16,8
Київська	28131	2231	7,9
Кіровоградська	24588	252	10,3
Луганська	26684	5331	20
Львівська	21833	3467	15,9
Миколаївська	24598	8917	36,3
Одеська	33310	7378	22,2
Полтавська	28748	7750	27,0
Рівненська	20047	4777	23,8
Сумська	23834	7990	33,5
Тернопільська	13823	5422	39,2
Харківська	31415	3676	11,7
Херсонська	28461	7209	25,3
Хмельницька	20645	11149	5,4
Черкаська	20900	3730	17,8
Чернівецька	8097	2656	32,8
Чернігівська	31865	16396	51,5

З одного боку, великі ОТГ мають можливість суттєво зменшити витрати на управління та збільшити спроможність оподаткування за рахунок збільшення податкових цільових показників місцевих податків та зборів, що забезпечить зростання доходів місцевих бюджетів. З іншого боку, у великій ОТГ передбачається, що соціальні та громадські послуги, що надаються в центрі управління ОТГ, стають далеко від мешканців ОТГ.

Крім того, огляд тенденцій показує, що сьогодні питання реформування регіонального та регіонального рівнів влади є надзвичайно актуальним. Однак досі немає чітких законодавчих заходів, що, у свою чергу, сильно уповільнило процес реформування державного режиму, а головне, знизило якість та ефективність діяльності органів місцевого самоврядування.

Подібним чином, одним із ключових показників для визначення рівня спроможності ОТГ є визначення кількості ОТГ із населення менше 5000 осіб.

Згідно з "Методологією", дієздатні територіальні громади-територіальні громади сіл (селищ, міст) завдяки добровільному об'єднанню можуть самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування надавати відповідні рівні послуг, включаючи освіту, культуру, охорону здоров'я та соціальний захист. Житлово-комунальні послуги з урахуванням людських ресурсів, фінансової підтримки та будівництва інфраструктури відповідних адміністративних територіальних одиниць [9]. Однак, виходячи з досвіду європейських країн, слід зазначити, що статус здорової громади з населенням понад 5000 [23, с.18-24].

Тому для України характерне формування територіальних громад з населенням менше 5000 (рис. 2.3). В 85% ОТГ України проживає від 3 до 5000 осіб населення.

Отже, хоча протягом періоду, виділеного реформою місцевого самоврядування та урядової територіальної організації для здійснення реформ, позитивна тенденція України до впровадження адміністративних реформ посилилася, тобто між 2015 та 2017 роками ця частка становила лише чотири. Одна частина. Кількість планів об'єднання територіальних громад. Майже

жодна 30% створених об'єднаних територіальних громад не дієздатна, оскільки вони не відповідають багатьом стандартам, запропонованим на даний час для класифікації можливостей територіальних громад. Лише в Закарпатській та Харківській областях не існує ОТГ з населенням менше 5 тис. осіб.

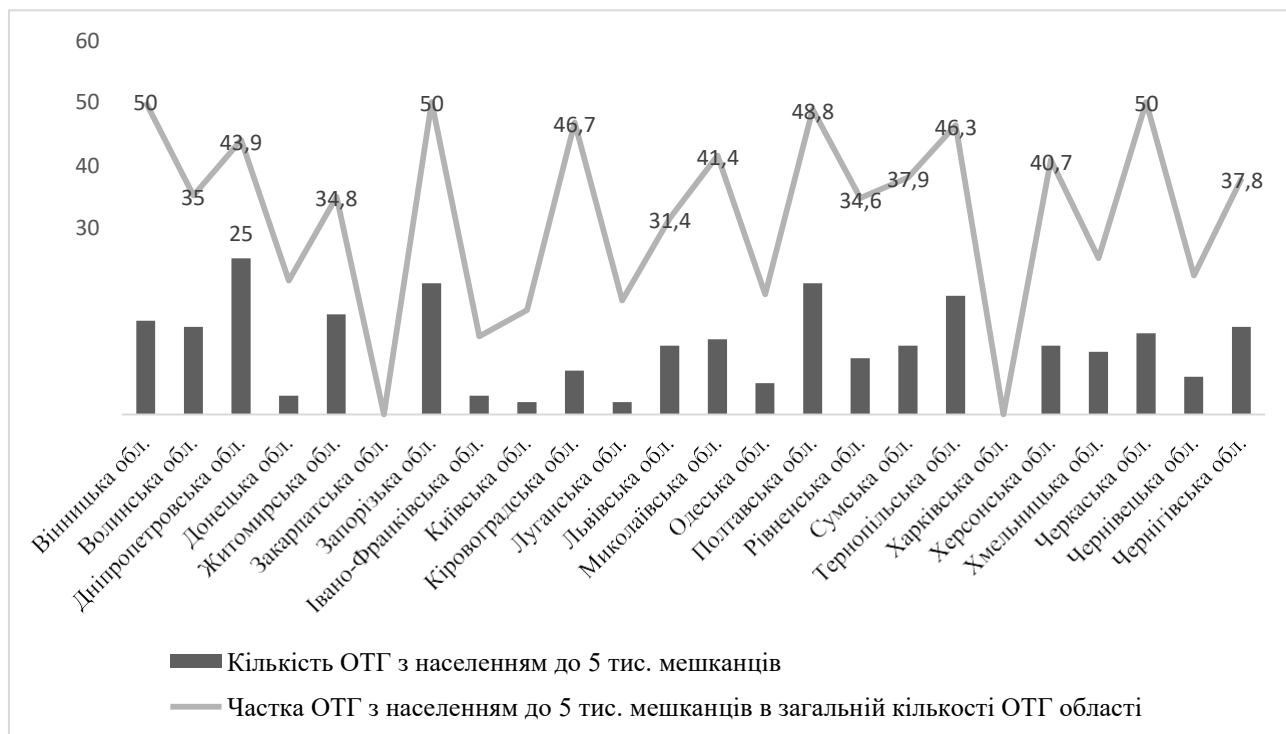

Рисунок 2.2. Кількість ОТГ з чисельністю жителів менше 5 тис. осіб в розрізі областей на 01.01.2018 р.(побудовано на основі даних [24])

2.2 Нормативне забезпечення формування спроможних територіальних громад

Фактичний процес формування єдиної територіальної громади продовжує виявляти проблемні питання, що вимагають законодавчих чи нормативних положень. Тому постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Методики формування спроможних територіальних громад» була прийнята у 2016 році [25], яка регулює такі питання: внести зміни до перспективного плану, який формує територію регіональної громади, подати

зміни до уряду та офіційно підтвердити склад об'єднаної територіальної громади, включеного до відповідного довгострокового плану.

Суттєве удосконалення законодавчого регулювання процесу формування спроможних територіальних громад відбулося в 2017 році:

– прийнято закон України *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного приєднання територіальних громад»* [26]. Закон запроваджує процедури добровільної участі у створеній ОТГ та уточнює вимоги щодо визнання можливостей ОТГ. Закон повинен сприяти формуванню ОТГ відповідно до затвердженого «плану бачення», оскільки закон передбачає, що якщо Рада ОТГ добровільно відмовиться затвердити участь інших територіальних громад, український кабінет може скасувати рішення про визнання громади.;

– прийнято закон України *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей добровільного об'єднання територіальних громад, розташованих на територіях суміжних районів»* [27]. Закон запроваджує механізм створення ОТГ, який включає територіальні громади в сусідніх адміністративних регіонах та можливість створення ОТГ. Центр ОТГ - місто обласного значення. Він визначає скликання перших місцевих виборів у такій ОТГ;

– прийнято закон України *«Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища»* [28]. Закон покращив функції організацій старостату в ОТГ, уточнено правовий статус старост та визначено їх обов'язки та повноваження та форми відповідальності перед громадою ОТГ та місцевими радами. Закон визначає поняття старостинського району шляхом внесення змін до закону України *«Про місцеве самоврядування»*;

– прийнято закон України *«Про внесення змін до деяких законів України щодо набуття повноважень сільських, селищних, міських голів»* [29], де переглянуто деякі аспекти законів " Про місцеве самоврядування " та "Про місцеві вибори", щоб врегулювати питання отримання влади сіл, міст та

мерів;

– прийнято *постанову Кабінету Міністрів України [30]* по системі оплати праці посадових осіб місцевого самоврядування. Постанова передбачає, що зарплата посадових осіб місцевого самоврядування суттєво зросте відповідно до заробітної плати державних службовців; відновлення надбавок за високі досягнення у сільських та селищних радах та їх виконавчих органах; регулювання діяльності сіл, комітетів з питань переселення та їх представників Заробітна плата виконавчих органів ОТГ; уточнити порядок преміювання та встановити надбавки;

– прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України *«Про затвердження переліку спроможних об'єднаних територіальних громад, у яких відбулися перші вибори депутатів сільської, селищної, міської ради та відповідного сільського, селищного, міського голови у 2016 році»[31]*. Уряд затвердив низку надійних об'єднаних територіальних громад для надання нормативно-правової підтримки переходу до прямих міжбюджетних відносин з українським державним бюджетом. Перші місцеві вибори відбулися в 2016 році;

– 6 червня 2017 р. прийнято закон України *«Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» (щодо забезпечення фінансування місцевих виборів)»[32]*, він регулюватиме фінансову підтримку місцевих виборів, включаючи перші місцеві вибори в громаді Об'єднаної території;

– 9 лютого 2017 р. Верховна рада України прийняла закон *«Про службу в органах місцевого самоврядування»*. Закон принципово запроваджує нові принципи обслуговування органів місцевого самоврядування та створює правові передумови для таких умов: контролювати статус працівників органів місцевого самоврядування; підвищувати престиж та забезпечувати рівний доступ до послуг місцевих органів влади; стимулювати кар'єрний розвиток; нова заробітна плата Модель; запровадити механізм запобігання корупції;

покращити рівень соціального та матеріального захисту працівників. Однак 21 березня 2017 р. Президент України повторно включив закон до своєї пропозиції про перегляд, особливо щодо наступного: 2) Розширений в'їзд в Україну за результатами конкурсу на посаду заступника села, селища та мера. Процедури діяльності органів місцевого самоврядування, що обслуговують громадян України [33]. Головне Міністерство науки та експерти області Верховної Ради та Комітет національного будівництва, регіональної політики та місцевої автономії підтримали першу пропозицію, але другу пропозицію відхилили. 16 травня 2017 року закон був направлений на розгляд до Архівного комітету Верховної Ради України.

Також були вжиті заходи щодо покращення інституційної підтримки впровадження реформ децентралізації. Зокрема, Центральний офіс реформ був створений як постійно діючий дорадчий орган Кабінету Міністрів України для забезпечення належної організації та координації реформ, особливо для планування відповідних заходів, моніторингу та аналізу їх виконання [34]. Центральне бюро реформ співпрацюватиме з регіональними та відомчими управліннями для підтримки децентралізації в галузі освіти, охорони здоров'я, просторового планування, культури, соціального захисту та інших областях. Кожен регіон створить центр розвитку місцевого самоврядування для координації впровадження реформ децентралізації на регіональному рівні. Відкриття штаб-квартири та регіонального центру відбулося в рамках місцевих планів влади, підзвітності та розвитку "U-LEAD з Європою", що фінансується Європейським Союзом та окремими європейськими країнами.

Наприкінці 2016 року була створена асоціація територіальних громад, яка має на меті взаємодіяти з місцевими та національними органами виконавчої влади, захищати інтереси членів асоціації та надавати їм послуги, налагоджувати партнерські стосунки та працювати в парі з усіма зацікавленими сторонами. Станом на квітень 2017 року 62 органи місцевого самоврядування з 20 регіонів є членами асоціації територіальних громад.

РОЗДІЛ 3 ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.

3.1 Оцінка соціально-економічного розвитку Гадяцької ОТГ.

План економічного та соціального розвитку міста Гадяч (далі - програма) базується на законодавстві України — Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України від 23 березня 2000 року № 1602-III та постанови Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 №621 — Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету

Відповідно до сформульованої програми, основні зусилля будуть спрямовані на консолідацію економічного зростання на основі його інвестиційного складу, конкурентоспроможності, справедливої заробітної плати та повного відновлення робочої сили з метою досягнення головної мети розвитку та покращення добробуту міського населення. [35].

За результатами оцінки діяльності урядів обласних держав та міськвиконкомів у важливих містах області у 6-му місяці 2016 року, місто Гадяч посіло третє місце за обсягом реалізації промислової продукції на одиницю населення у важливих містах області - 49477,4 грн.

Порівняно з січнем-вереснем 2015 року обсяги реалізації продукції 8 компаній зросли: Видавництво «Гадяч», ПрАТ «Вентиляторний завод «Горизонт», ТОВ «Гадяцький завод ЗБВ», ПП «Укрбудсервіс ДВМ», ДП «Гадяцьке лісове господарство», КПТГ «Гадячтеплоенерго», МКП «Комунсервіс», Гадяцьке ВУЖКГ.

Порівняно з аналогічним періодом 2015 року обсяги виробництва з січня 2016 року по вересень 2016 року зросли: блоки ТОВ «Гадяцький завод ЗБВ» та готовий бетон; ПП «Укрбудсервіс ДВМ» цегла керамічна; ДП

«Гадяцьке лісове господарство» пиломатеріали; ТДВ «Гадяцький елеватор» борошно та висівки; Видавництво «Гадяч» книжкова продукція.

Однак із розвитком позитивних тенденцій певні показники також знизились.

Так зниження реалізації за 9 місяців 2016 року відбулося на ТОВ «ГАДЯЧСИР», ТОВ «Техмолпром» та ПАТ «Гадячгаз».

Скоротився випуск: сиру, вершків молочних та продуктів сирних на ТОВ «ГАДЯЧСИР»; масла, спреду, молока сухого, молока згущеного та сухої сироватки на ТОВ «Техмолпром»; газет на Видавництві «Гадяч»; збірного залізобетону на ТОВ «Гадяцький завод ЗБВ».

За 9 місяців 2016 року реалізовано промислової продукції на суму 2065,8 млн. грн., що на 6,8% менше порівняно до відповідного періоду минулого року (у діючих цінах). Частка міста в обласному показнику становить 2,5% (за даними січня – липня 2016р.).

Відбулося подорожчання практично всіх продуктів харчування. Так, середня ціна по місту з початку року зросла на: борошно +13,2%, макаронні вироби +13,0%, м'ясо яловичини +11,9%, свинини +7,1%, птиці (тушка) +18,7%, молоко +21,8%, масло +10,9%, яйця курячі +19,9%, олія +11,6%. Дещо знизилася середня ціна на: цукор -6,6%, крупа гречана -24,2%.

Станом на 01.01.2016 року промисловість міста об'єднує 12 підприємств. Провідною галуззю промислового комплексу міста є харчова та переробка сільськогосподарської продукції, питома вага якої у загальному обсязі становить 97,3%. Її представляють 3 підприємств: ТОВ «ГАДЯЧСИР», ТДВ «Гадяцький елеватор», ТОВ «Техмолпром», які займаються виробництвом наступної продукції: молочних продуктів (масло, молоко згущене, молоко сухе, продукти молоковоїмістні), борошна та висівок.

1,5% становить питома вага ПАТ «Гадячгаз» (транспортування газу), КПТГ «Гадячтеплоенерго» (виробництво та транспортування тепла), МКП «Комунсервіс» (вивіз сміття) та Гадяцьке ВУЖКГ (постачання води);

0,5% у структурі реалізації промислової продукції займає

машинобудування і металообробка (ПАТ «Вентиляторний завод «Горизонт» - виробляють вентилятори);

0,4% деревообробна (ДП «Гадяцьке лісове господарство» - виготовлення пиломатеріалів).

0,3% будівельна (ТОВ «Гадяцький завод ЗБВ» виробляють блоки бетонні для стін підвалу, збірний залізобетон та товарний бетон, ПП «Укрбудсервіс ДВМ» - цегла керамічна).

0,04% поліграфічна (Видавництво «Гадяч», яке займається випуском газет та книжкової продукції) [35].

Надання інвесторам інформацію про невикористану земельну ділянку міста, придатну для інвестиційних проектів, на веб-сайті міської ради. В даний час вільними є 2 земельні ділянки.

За участю міської ради реалізується проект ЄС "Внутрішньо переміщені особи Полтавської області" відповідно до угоди про фінансування № 2015 / 358-673 між делегацією Європейського Союзу в Україні та урядом Полтавської області. Метою проекту є створення житлових умов для внутрішньо переміщених осіб, які проживають у місті. Проект відповідає за утримання готелю "Жовтень" в Джадії на вул. Драгоманова, 4 роки. Зокрема, у готелі проводиться капітальний ремонт вікон, дверей, даху, внутрішньої каналізації та водопостачання. У першій половині 2016 року в готелі «Жовтень» у м. Гадяч. Відбувся конкурс «Вікно, двері, дах, внутрішня очистка стічних вод та водопостачання». Драгоманова, що знаходиться за адресою №4 Гадяцького району Полтавської області, підписала контракт на виконання з переможцем ПП «Будівельник». На реалізацію проекту було виділено 1 091 533 тис. грн [35].

Головні проблеми розвитку економіки і соціальної сфери:

- падіння рівня життя;
- населення продовжує скорочуватися;

- ринок праці погіршується, трапляються випадки, коли трудові відносини не належним чином реєструються у роботодавця, а використання робочої сили заборговане;

-збільшення цін і тарифів на енергію, сировину, деталі та матеріали;

-існуюча заборгованість за споживання енергії;

-технічні умови деяких доріг незадовільні;

-низька енергоефективність міських будинків та будівель державного сектору;

-Іноземні економічні відносини недостатньо розвинені, а іноземні інвестиції в розвиток міста незначні [35]. Бюджет 2020 року (Додаток Б)

3.2 Основні маркери підвищення рівня соціально-економічного розвитку Гадяцької ОТГ.

Метою програм підтримка стабільності соціального та економічного розвитку, забезпечувати позитивні структурні зміни в економіці, збільшувати економічний потенціал міста та покращувати якість життя населення.

Стратегічним завданням розвитку міст у 2017 році має стати розвиток людського капіталу, підвищення ефективності економічного потенціалу, забезпечення базової виробничої структури для модернізації міст та технологічних перетворень, створення умов для інноваційних змін та підвищення конкурентоспроможності продукції. [35].

- Послідовне виконання визначених завдань дасть можливість у 2017 році закріпити позитивну тенденцію макроекономічної та фінансової стабільності. Це створить передумови для економічного розвитку, підвищить добробут людей, полегшить доступ та покращить якість основних соціальних послуг, особливо освіти та охорони здоров'я, культурних цінностей, і створить сприятливі умови для гармонійного розвитку людства, а саме:

-За рахунок збільшення прибутку компанії за рахунок заробітної плати, загальна додана вартість зросла на 2,1%;

- Збільшити продажі промислової продукції на 1,1%, забезпечивши асортимент промислової продукції відповідно до потреб внутрішнього ринку; впровадження нових технологій та обладнання з покращеними техніко-економічними показниками та максимізація використання виробничих потужностей підприємств;

Завдяки реалізації інвестиційних проектів, за участю існуючих законів, механізмів та інструментів, постійні інвестиції будуть стимулюватися на відкритій та прозорій основі. Інвестиції в основний капітал збільшаться на 0,4%, а прямі іноземні інвестиції - на 0,3%; забезпечити участь міських проектів у місцевому автономному розвитку регіональні та міжнародні конкурси проектів та програм;

- заміна дверей та вікон на металеві та лампи розжарювання для забезпечення економічного та ефективного використання енергії, з метою проведення економії, капітального ремонту та впровадження енергозберігаючих заходів у міських бюджетних установах, та формулювання заходів з енергозбереження на міських підприємствах, в установах та організаціях;

- за допомогою комплексних методів вирішення нагальних освітніх проблем, створення умов для змістовного дозвілля учнів та молоді, модернізації змісту дошкільної освіти та забезпечення якісної освіти;

- Перетворення медичної системи у 2017 році покращить якість медичної допомоги та зручність життя шляхом покращення якості профілактичних оглядів, забезпечення раціонального та ефективного вживання існуючих ліків та розширення широкомасштабних рекламних кампаній (включаючи участь місцевих ЗМ);

Головним завданням відділу культури буде забезпечення культурних прав громадян шляхом організації та організації культурно-мистецької діяльності, забезпечення розширення охоплення бібліотечних послуг та творчого розвитку Гадяцької дитячої музичної школи, Гадяцького районного

дитячого будинку та молодих студентів-творців Створити сприятливі умови [35].

- Стабільне економічне зростання, перешкоджання економічно активним компаніям затягувати виплату заробітної плати та боргів та збільшення обсягу допомоги бідним сильно вплине на ріст доходів та покращення рівня життя.

Очікується:

- Середньомісячна заробітна плата зросте на 7,7%;
- Вдосконалення медичної допомоги;
- Забезпечити якісну освіту ;
- Розширити охоплення населення за допомогою соціальної підтримки; надавати підтримку сім'ям та молоді;
- Вдосконалювати природне середовище, створювати передумови для екологічно збалансованого використання природних ресурсів та створювати безпечне середовище для життя та здоров'я людини.

Фінансова підтримка реалізації цілей та пріоритетів плану буде здійснюватися за рахунок державного та місцевих бюджетів, власних фондів підприємств, установ, міських організацій та інших фондів, не заборонених чинним законодавством [35].

Ми вважаємо, що для вирішення проблемних питань та забезпечення успішного здійснення процесу подальшого формування об'єднаної територіальної громади:

- остаточно визначити та змінити довгостроковий план формування спільних територій у кожному регіоні відповідно до методів та норм створення та вдосконалення територіальних громад;
- встановити кінцевий термін для доопрацювання довгострокових планів та обов'язків регіональних державних урядів;

Законодавство регулює районні ради щодо здійснення повноважень, визначених законом, у сферах, охоплених створеною об'єднаною територіальною громадою повністю або частково тому доцільно:

- врегулювати питання, пов'язані з оптимізацією структури та чисельності працівників регіональних державних адміністративних установ у сферах, які повністю або частково охоплюються створеною Спільною територіальною громадою;

- вирішити такі проблеми: вдосконалити національний механізм фінансової підтримки добровільного об'єднання територіальних громад країною та забезпечити стабільне джерело такої підтримки;

Державний уряд повинен посилити свою роботу щодо надання методів та консультаційної допомоги місцевому самоврядуванню з питань добровільного об'єднання місцевих громад, а місцеве самоврядування ОТГ реалізує нові повноваження щодо здійснення відповідної інформаційно-роз'яснювальної роботи, в тому числі в місцевих ЗМІ.

- запровадити навчальні програми для посадових осіб місцевого самоврядування та представників місцевих рад, особливо навчальні програми з ефективного управління, зміцнення матеріально-фінансової бази місцевого самоврядування та управління проектами;

- впровадити механізми участі громадськості у прийнятті важливих управлінських рішень у процесі розвитку місцевого самоврядування, особливо у визначенні стратегії розвитку територіальної громади, затвердженні положень територіальної громади та розробці міських планових документів.

- надавати допомогу громаді у формуванні стратегій та програмних документів, що стосуються соціально-економічного розвитку громади, в тому числі за участю міжнародної фінансової та технічної допомоги;

- у процесі організації та підтримки добровільного об'єднання територіальних громад та їх подальшого розвитку, ефективна робота зі створення регіональних центрів розвитку місцевих автономних органів влади;

- прийняти основний закон "Про адміністративно-територіальну структуру України", який визначає принципи національної політики у цій галузі, встановлює нову адміністративно-територіальну систему, уніфіковані вимоги та стандарти щодо адміністративно-територіальних одиниць усіх

рівнів, а також чіткі процедури для одиниць, створення та модифікації Прикордонні процедури тощо;

- законодавство регулює забезпечення повноважень районних рад, визначених законом, у сферах, охоплених створеною об'єднаною територіальною громадою повністю або частково;

- уряд штату забезпечує, щоб у проекті запропонованого проекту отримання коштів на реалізацію інфраструктурних проектів за рахунок державних грантів координувалася робота з надання організаційно-методичної допомоги;

- формулювання питання щодо зміцнення органів місцевого самоврядування та посадових осіб, відповідальних за прийняття та реалізацію управлінських рішень, пов'язаних з місцевим розвитком, та відповідність цих рішень законодавству України та надання якісних послуг для адміністративних та соціальних послуг.

Висновки

Доцільно, зазначити, що реформа адміністративного регіону є широкомасштабним багаторівневим процесом, що передбачає ефективний розвиток усіх систем та структурних елементів соціального розвитку. Тому впровадження реформи адміністративного поділу повинно проводитись одночасно з реформою різних відомств, щоб забезпечити надання соціальних продуктів та послуг та бюджетну систему.

1. Слід розглянути ключові принципи здійснення місцевої автономії та реформування влади територіальної організації, тобто принцип створення дієздатних територіальних громад, принцип децентралізації та принцип перерозподілу бюджетних ресурсів для цих громад. Тому лише дотримуючись цих принципів, можна досягти мети зміцнення системи місцевого самоврядування та подолання недоліків, з якими стикаються створені територіальні громади та ті, які ще перебувають у процесі інтеграції.

2. Протягом періоду, викладеного в концепції реформ місцевого самоврядування та організації територіальної влади (тобто 2014-2017 рр.), Проводились реформи в напрямку посилення децентралізації та були досягнуті деякі позитивні результати. Отже, станом на 1 січня 2018 року в Україні налічується 699 об'єднаних територій, об'єднаних майже 4000 територій, що охоплюють 6 мільйонів людей.

3. Враховуючи виявлені переваги та недоліки адміністративно-територіальної реформи, вдосконалюється науковий метод створення дієздатної єдиної територіальної громади, тобто рекомендується враховувати економіку, простір, географію, соціальну культуру, населення, довкілля та основи розвитку місцевої громади. Послуги та інші аспекти. Дотримання нормативних актів створить передумови для ефективного впровадження децентралізації фінансових ресурсів у країнах з унітарними системами. Крім того, встановлено, що існує нагальна потреба модифікувати метод формування єдиної територіальної громади та врахувати податковий потенціал території як ключовий показник.

Список використаних джерел

1. Жебрівський пообіцяв Ахметову проблеми / Дзеркало тижня [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: https://dt.ua/POLITICS/zhebrivskiy-poobicyav-ahmetovu-problemi-229940_.html.
2. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/nastav-chas-formuvannya-efektivnogo-rayonnogo-rivnya-i-vzhe-ochevidno-z-yakih-rayoniv-treba-pochinati-v-yacheslav-negoda/>
3. Об'єднана громада, що «поглинула» весь район: візит до Сновської ОТГ [Електронний ресурс]. Джерело інформації: <http://decentralization.gov.ua/news/item/id/5646>
4. Європейська хартія про місцеве самоврядування, ратифікована Законом України № 52/97 – ВР від 15.07.97 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: - // Ліга: еліт Закон.
5. Всесвітня декларація місцевого самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування України. – К.: 1994. – Вип. 1– 2 (6 – 7). – С. 65–69.
6. Зубков Г. Громадна реформа: що дала децентралізація [Електронний ресурс]. –Режим доступу: // <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/08/4/627740/>
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254К/96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
8. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформування міжбюджетних відносин від 28.12.2014 р. № 79-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.
9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи від 28.12.2014 р. № 71-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
10. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних

громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 р. № 214 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п>.

11. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-вр зі змінами і доповненнями // Верховна Рада України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

12. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. №333-р // Верховна Рада України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>.

13. Місцеві фінанси : підручник / авт. кол. ; за ред. д-ра. економ. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра економ. наук, проф. О. П. Кириленко. – К. : УБС НБУ, 2015. – 579 с.

14. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV // Верховна Рада України. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

15. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI // Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

16. Ткачук А. Мільярди, витрачені на АТР, підуть на розвиток всієї України / [Електронний ресурс] / А. Ткачук // Інформаційно-аналітичний ресурс «Діалог UA». – Режим доступу: <http://www.dialogs.org.ua/ru/dialog/page-22-57.html>

17. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

18. Ганущак Ю. Політики думають, що децентралізація – проклята реформа / Ю. Ганущак // аналітичне Інтернет-видання «platfor.ma». – 2015 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reforms.platfor.ma/yurii-ganushchak/>

19. На призначення перших виборів чекають вже 106 об'єднаних громад / Офіційний сайт Мінрегіону України [Електронний ресурс] - Режим доступу:

<http://www.minregion.gov.ua/press/news/na-priznachennya-pershih-viboriv-chekayut-vzhe-106-ob-yednanih-gromad-v-yacheslav-negoda/>.

20. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад (станом на 10.05.2017 р.) / Сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/05/REYESTR-Dogovoriv-po-spivrobotnitstvu-stanom-na-10.05.2017.pdf>.

21. Яқуніна О. Децентралізація: що буде далі - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://project198026.tilda.ws/page1302360.html>

22. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

23. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування / за ред. А.П. Павлюк // - К.: НІСД, 2016.- 61 с.

24. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://decentralization.gov.ua/monitoring2018_01_ua#main-info

25. Про внесення змін до Методики формування спроможних територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2016 р. № 601 / Урядовий портал [Електронний ресурс].- Джерело інформації: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249308591>.

26. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного приєднання територіальних громад : закон України від 09.02.2017 № 1851-VIII / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1851-19>.

27. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей добровільного об'єднання територіальних громад, розташованих на територіях суміжних районів : закон України від 14.03.2017 р. № 1923-VIII /

Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1923-19/>

28. Про внесення змін до деяких законів України щодо статусу старости села, селища : закон України від 09.02.2017 р. № 1848-VIII / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1848-19>.

29. Про внесення змін до деяких законів України щодо набуття повноважень сільських, селищних, міських голів : закон України від 09.02.2017 р. № 1850-VIII / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1850-19>

30. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2006 р. № 268 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 353 / Урядовий портал [Електронний ресурс]. Джерело інформації: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250014893>.

31. Про затвердження переліку спроможних об'єднаних територіальних громад, у яких відбулися перші вибори депутатів сільської, селищної, міської ради та відповідного сільського, селищного, міського голови у 2016 році : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 348-р / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250014874>

32. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2017 рік" (щодо забезпечення фінансування місцевих виборів) / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61760.

33. Пропозиції Президента до Закону "Про службу в органах місцевого самоврядування / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний

ресурс]. – Джерело інформації:

http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2489&skl=9.

34. Про утворення Офісу реформ : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2016 р. № 768 / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/768-2016-п>

35. Програма економічного і соціального розвитку міста Гадяч на 2017 рік / Рішення 16 сесії Гадяцької міської ради від 21 грудня 2016 р.

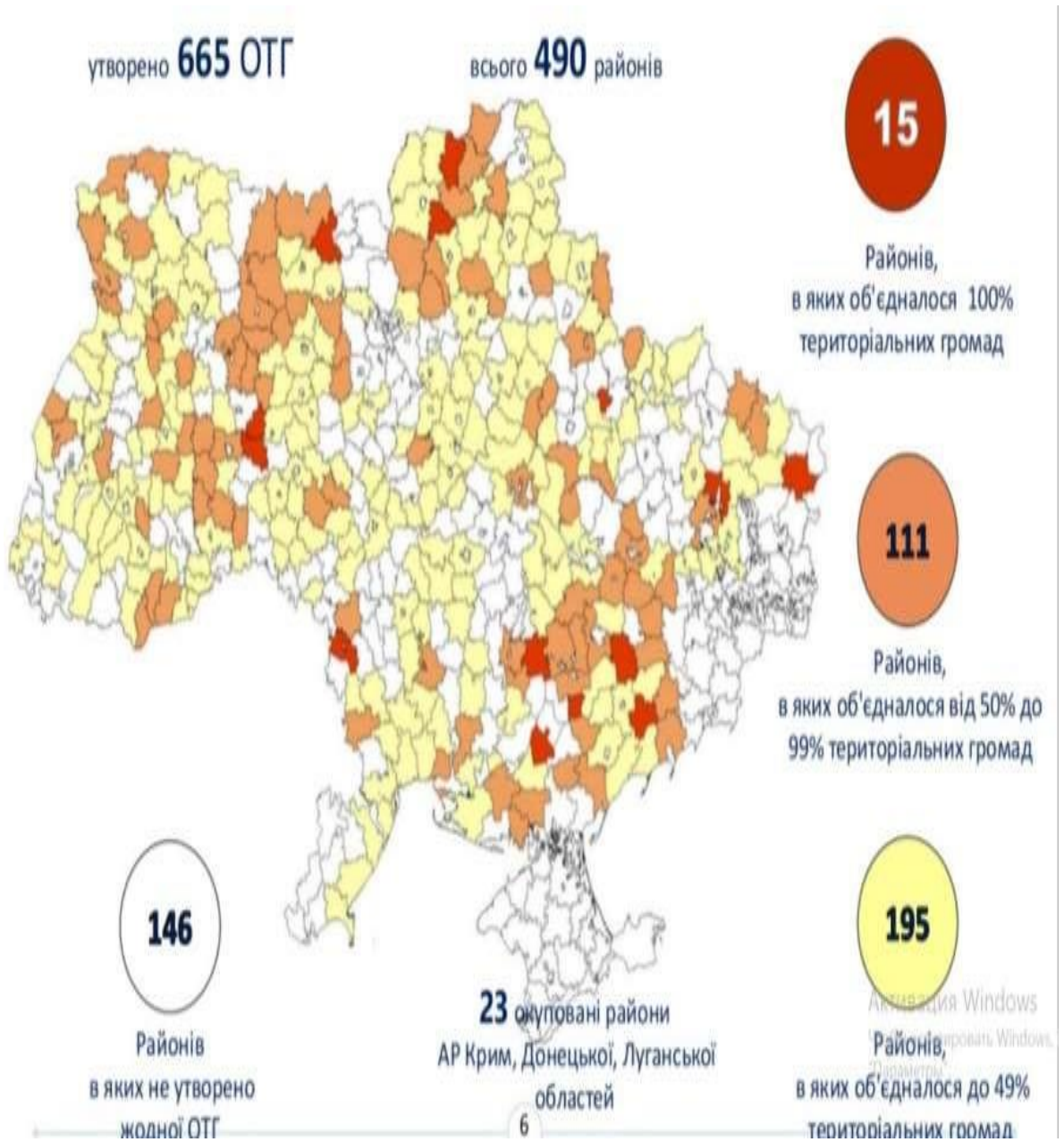

Рис А.1 Схема локалізації ОТГ

Додаток Б

Таблиця Б.1 – Бюджет Гадяцької міської об'єднаної територіальної громади за січень-листопад 2020 року (фрагмент)

	План на рік з урахуванням змін	План на січень листопад з урахуванням змін	Виконано за січень листопад 2020 року	% виконання до плану звітного періоду	відхилення (+,-) до плану звітного періоду	% виконання до річного плану	відхилення (+,-) до річного плану
ДОХОДИ							
Податкові надходження	117439,9	107713,5	101993,0	94,7	-5720,5	86,8	-15446,9
1.Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	72780,0	66558,3	60055,4	90,2	-6502,9	82,5	-12724,6
2.Податок на прибуток підприємств	15,0	15,0	6,3	42,0	-8,7	42,0	-8,7
Неподаткові надходження	2140,6	1958,7	1593,3	81,3	-365,4	74,4	-547,3
3.Рентна плата за використання інших природних ресурсів	20,5	20,5	24,7	120,5	4,2	120,5	4,2
4. Внутрішні податки на товари та послуги	15815,0	14580,6	14120,0	96,8	-460,6	89,3	-1695,0
5.Місцеві податки збори	28824,4	26554,1	27792,9	104,7	1238,8	96,4	-1031,5
ВСЬОГО ДОХОДІВ	166049,4	152099,8	141612,0	93,1	-10487,8	85,3	-24437,4
ВИДАТКИ							

Державне управління	19866,6	18410, 6	13574,0	73,7	-4836,6	68,3	-6292,6
Освіта	84883,9	78322, 6	70483,4	90,0	-7839,2	83,0	- 14400,5
Соціальний захист та соціальне забезпечення	1442,9	1389,5	844,5	60,8	-545,0	58,5	-598,4
Житлово-комунальне господарство	16974,7	16855, 6	13897,1	82,4	-2958,5	81,9	-3077,6
Культура і мистецтво	2412,6	2361,4	1911,9	81,0	-449,5	79,2	-500,7
Фізична культура і спорт	160,2	135,8	119,7	88,1	-16,1	74,7	-40,5
Економічна діяльність	9717,3	9668,7	8212,2	84,9	-1456,5	84,5	- 1505,1
Інша діяльність	249,2	249,2	94,1	37,8	-155,1	37,8	-155,1
Міжбюджетні трансферти	14091,1	13579, 3	11578,0	85,3	-2001,3	82,2	- 2513,1
РАЗОМ ВИДАТКІВ загальний фонд	149798,5	140972, 7	120714,9	85,6	- 20257,8	80,6	- 29083,6
Видатки (спеціальний фонд)	24357,7	23588, 9	12308,3	52,2	- 11280,6	50,5	- 12049,4
Всього видатків	174156,2	164561, 6	133023,2	80,8	-31538,4	76,4	- 41133,0